ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
LIEPĀJAS TIESU NAMS

S P R I E D U M S

Liepājā 2014.gada 6.novembrī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese S.Blūma,

piedaloties pieteicējai /pers. C/ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei /pers.S/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. C/ pieteikuma par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2014.gada 3.jūnija lēmuma Nr.09-7/3778 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2014.gada 16.aprīlī Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) Starptautisko pakalpojumu nodaļas vecākā inspektore pieņēma lēmumu Nr.14/968329 „Par pārmaksas atgūšanu" (turpmāk – sākotnējais lēmums), ar kuru konstatēta ģimenes valsts pabalsta pārmaksa par periodu no 2012.gada 1.marta līdz 2013.gada 31.maijam 102,42 *euro* apmērā, un nolemts pieprasīt /pers. C/ atmaksāt minēto pārmaksu līdz 2014.gada 15.jūnijam *(lietas 19.-20.lapa)*.

Izskatot pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu *(lietas 18.lapa)*, VSAA direktore 2014.gada 3.jūnijā pieņēma lēmumu Nr.09-7/3778 sākotnējo lēmumu atstāt negrozītu *(lietas 9.-10.lapa)*.

[2] 2014.gada 30.jūnijā Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu namā saņemts pieteicējas pieteikums par Lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

Pieteikums pamatots ar šādiem argumentiem.

[2.1] Fakts, ka pieteicējai nezinot, bērnu tēvs /pers. E/ ir pieprasījis pabalstus par bērniem, nevar būt par pamatu, lai no pieteicējas atprasītu viņai izmaksāto ģimenes valsts pabalstu, jo pieteicējas dzīvesvieta ir bijusi tikai un vienīgi Latvijas Republika. Pieteicējas un /pers. E/ laulība ir šķirta 2003.gadā un no tā laika pieteicēja ar /pers. E/ neuztur kopēju saimniecību, līdz ar to pieteicējai nevarēja būt zināms, ka /pers. E/ ir pieprasījis pabalstus par bērniem.

[2.2] Pieteicēja strīdus periodā pamatoti saņēmusi ģimenes valsts pabalstu, jo bērni dzīvoja kopā ar pieteicēju un pieteicēja nodrošināja viņu aprūpi un uzraudzību.

[2.3] Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments 2010.gada 16.decembra spriedumā lietā Nr.SKA-730/2010 ir norādījis, ka valsts sociālo pabalstu likums bērna piedzimšanas, bērna kopšanas un ģimenes valsts pabalstu piešķiršanu nesaista ar personas nodarbinātību vai apdrošināšanu, tiesības uz pabalstu ir atkarīgas no tā, vai Latvija ir personas pastāvīgā dzīvesvieta.

Tā kā pieteicējas dzīvesvieta vienmēr ir bijusi Latvijas Republika, atbildētāja, pieņemot pieteicējai nelabvēlīgu lēmumu, ir pieļāvusi Administratīvā procesa likumā noteiktā vienlīdzības un tiesiskuma principu pārkāpumus.

[3] Paskaidrojumā tiesai *(lietas 16.-17.lapa)* VSAA pieteikumu lūdz noraidīt, paskaidrojot turpmāk minēto.

[3.1] Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.883/2004 „Par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu" (turpmāk – Regula Nr.883/2004) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.987/2009, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr.883/2004 (turpmāk – Regula Nr.987/2009) nosacījumiem Latvija ir sekundāri kompetentā valsts ģimenes pabalstus izmaksā (izmaksājamās starpības apmērs tiek aprēķināts, salīdzinot Latvijā pieprasīto un citā valstī piešķirto ģimenes pabalstu apmēru kopsummu): 1) ja Latvija ir viena no divām nodarbinātības valstīm un bērni dzīvo otrā nodarbinātības dalībvalstī; 2) ja otra valsts ir vienīgā nodarbinātības valsts un ģimenes locekļi dzīvo Latvijā.

[3.2] Izskatot pieteicējas lietā esošos dokumentus un Apvienotās Karalistes kompetentās iestādes sniegto informāciju, tika konstatēts, ka Latvijas Republika bija sekundārā kompetentā valsts ģimenes pabalstu izmaksā: 1) laika periodos no 2008.gada 19.aprīļa līdz 2008.gada 27.jūnijam, no 2008.gada 28.oktobra līdz 2008.gada 14.decembrim un no 2010.gada 1.oktobra līdz 2011.gada 31.martam par bērnu /pers. J/; 2) laika periodos no 2008.gada 19.aprīļa līdz 2009.gada 31.augustam, no 2010.gada 1.oktobra līdz 2011.gada 31.martam, no 2012.gada 1.marta līdz 2012.gada 30.aprīlim par bērnu /pers. K/.

Tāpat laika periodos no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada 30.jūnijam un no

2013.gada 1.novembra līdz 2014.gada 31.martam Latvijas Republika bija sekundārā kompetentā valsts ģimenes pabalstu izmaksā.

Laika periodos no 2013.gada 1.jūnija līdz 2013.gada 30.jūnijam un no 2013.gada 1.novembra līdz 2014.gada 31.marta, kad Latvija bija sekundāri kompetentā valsts ģimenes pabalstu izmaksā, Latvijai par šiem periodiem bija jānodrošina ģimenes pabalstu izmaksa starpības apmērā. Tā kā Apvienotajā Karalistē ģimenes pabalsts ir lielāks nekā Latvijas Republikā, tad neveidojās izmaksājamā pabalsta starpība Latvijā.

Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 27.[1]panta pirmajā daļā noteikto VSAA nav tiesiska pamata pieprasīt pieteicējai atgriezt nepamatoti saņemto ģimenes valsts pabalstu, kas izmaksāts līdz 2011.gada 31.martam.

Līdz ar to VSAA ir noteikusi pieteicējai ģimenes valsts pabalsta pārmaksu par laika periodu no 2012.gada 1.marta līdz 2012.gada 30.aprīlim un no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada 31.maijam 102,42 *euro* apmērā un pieprasījusi to atmaksāt, jo pieteicēja un bērns /pers. K/ dzīvoja Latvijā, pieteicēja nebija nodarbināta, bērna /pers. K/ tēvs /pers. E/ ir nodarbināts Apvienotajā Karalistē.

[3.3] Nav pamatota pieteicējas atsauce uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 16.decembra spriedumu lietā Nr.SKA-730/2010, jo Valsts sociālo pabalstu likuma 4.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka tiesības uz valsts sociālajiem pabalstiem, tai skaitā ģimenes valsts pabalstu, ir Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem, ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuriem piešķirts personas kods un kuri pastāvīgi dzīvo Latvijas teritorijā. Valsts sociālo pabalstu likuma 20.panta pirmās daļas 2.punktā ir noteikts, ka regulāri izmaksājamo valsts sociālo pabalstu izmaksu pārtrauc, ja pabalsta saņēmējs vai bērns, par kuru tiek maksāts pabalsts, izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī. Savukārt minētā likuma 19.pants nosaka, ka pabalsta saņēmējam pēc pabalsta piešķiršanas ir pienākums nekavējoties informēt iestādi par apstākļiem, kas varētu būt par pamatu pabalsta izmaksas pārtraukšanai vai pabalsta apmēra grozīšanai.

[3.4] No lietas materiāliem redzams, tad savstarpēja vecāku komunikācija ir notikusi un bērnu audzināšanā arī piedalās abi vecāki. Tādējādi ir secināms, ka pār bērnu /pers. K/ aizgādības tiesības īsteno abi bērna vecāki, t.i., gan pieteicēja, gan tēvs /pers. E/.

Līdz ar to nav pamatots pieteicējas arguments, ka tas, ka bērna tēvs ir pieprasījis pabalstu Apvienotajā Karalistē, neinformējot par to pieteicēju, nevar būt par pamatu pārmaksas atprasīšanai.

[4] Tiesas sēdē pieteicēja pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem.

Atbildētājas pārstāve tiesas sēdē pieteikumu neatzina.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus un lietas dalībnieku tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus, atzīst, ka pieteikums nav pamatots.

[6] Administratīvā lieta ir ierosināta par Lēmuma atzīšanu par prettiesisku, kā to pieteikumā lūgusi pieteicēja. Pieteicēja vēlas, lai no viņas netiktu piedzīta konstatētā ģimenes valsts pabalsta pārmaksa 102,42 *euro* apmērā, līdz ar to tiesa precizē pieteikuma priekšmetu lietā, nosakot, ka pieteikums iesniegts par Lēmuma atcelšanu.

[7] No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka bērnu /pers. J/ un /pers. K/ tēvs /pers. E/ dzīvo Apvienotajā Karalistē, no 2008.gada 18.februāra ir nodarbināts šajā valstī un no 2006.gada 18.septembra saņem ģimenes pabalstu Apvienotajā Karalistē pilnā apmērā par abiem bērniem. Bērns /pers. K/ laika periodā no 2008.gada 2.jūnija līdz 2010.gada 9.septembrim dzīvoja Apvienotajā Karalistē pie tēva. VSAA konstatēja, ka izveidojusies ģimenes valsts pabalsta pārmaksa par bērnu /pers. J/ par periodiem no 2008.gada 19.aprīļa līdz 2008.gada 27.jūnijam, no 2008.gada 28.oktobra līdz 2008.gada 14.decembrim un no 2010.gada 1.oktobra līdz 2011.gada 31.martam, bet par bērnu /pers. K/ periodos no 2008.gada 19.aprīļa līdz 2009.gada 31.augustam, no 2010.gada 1.oktobra līdz 2011.gada 31.martam, no 2012.gada 1.marta līdz 2012.gada 30.aprīlim un no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada 31.maijam.

Atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 27.^{1}panta pirmajai daļai, kas noteic, ka VSAA atgūst sociālās apdrošināšanas pakalpojumu, valsts sociālo pabalstu un izdienas pensiju pārmaksātās summas par pagājušo laiku, bet ne vairāk kā par triju gadu periodu, skaitot no pārmaksas konstatēšanas dienas, VSAA ar sākotnējo lēmumu konstatēja ģimenes valsts pabalsta pārmaksu par periodu no 2012.gada 1.marta līdz 2013.gada 31.maijam (no 2012.gada 1.marta līdz 2012.gada 30.aprīlim un no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada 31.maijam) 102,42 *euro* apmērā un pieprasīja pieteicējai šo konstatēto pārmaksu atmaksāt.

Līdz ar to lietā ir strīds par to, vai VSAA pamatoti konstatējusi, ka pieteicējai ir izveidojusies ģimenes valsts pabalsta pārmaksa 102,42 *euro* apmērā par periodu no 2012.gada 1.marta līdz 2013.gada 31.maijam.

[8] Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 4.panta pirmo daļu tiesības uz valsts sociālajiem pabalstiem ir Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem, ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuriem piešķirts personas kods un kuri pastāvīgi dzīvo Latvijas teritorijā.

Bērns /pers. K/ 2010.gada 1.septembrī atgriezās uz dzīvi Latvijā un pieteicēja Latvijā saņēma ģimenes valsts pabalstu par /pers. K/ no 2010.gada 1.septembra *(lietas 34.,*

35.-36.lapa). Uz pieteicēju strīdus laika posmā nav attiecināms Valsts sociālo pabalstu likuma 20.panta pirmās daļas 2.punktā noteiktais par pabalsta izmaksas pārtraukšanu, ja pabalsta saņēmējs vai bērns, par kuru tiek maksāts pabalsts no Latvijas Republikas izbrauc uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī, uz ko atsaucas atbildētāja, jo pieteicējas un bērna /pers. K/ pastāvīgā dzīvesvieta šajā periodā bija Latvijā.

Apvienotās Karalistes kompetentās iestādes informēja VSAA, ka bērna tēvs /pers. E/ no 2008.gada 18.februāra ir nodarbināts Apvienotajā Karalistē un šajā valstī tiek maksāti ģimenes pabalsti par bērnu /pers. K/ *(lietas 32.-33.lapa, tulkojums lietas 45.lapa)*. Tādējādi strīdus laika posmā bērna /pers. K/ tēvs ir nodarbināts Apvienotajā Karalistē, pieteicēja un bērns /pers. K/ dzīvoja Latvijā, pieteicēja nebija nodarbināta *(lietas 22.lapa)*.

[9] Tā kā bērna /pers. K/ vecāki strīdus laika posmā dzīvoja un strādāja dažādās Eiropas Savienības valstīs, ir piemērojamas Regulas Nr.883/2004 un Nr.987/2009.

Regulas Nr.883/2004 1.panta z) apakšpunkts noteic, ka „ģimenes pabalsts" ir visi pabalsti natūrā vai naudā, kas paredzēti, lai segtu ģimenes izdevumus, izņemot I pielikumā minēto uzturēšanas maksājumu un īpašo bērna piedzimšanas un adoptēšanas pabalstu avansus.

Tādējādi arī ģimenes valsts pabalsts ir uzskatāms par ģimenes pabalstu minētās regulas izpratnē.

Saskaņā ar Regulas Nr.883/2004 67.pantu personai ir tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar kompetentās dalībvalsts tiesību aktiem, tajā skaitā, par savas ģimenes locekļiem, kas dzīvo citā dalībvalstī tā, kā tas būtu bijis, ja viņi dzīvotu pirmajā minētajā dalībvalstī.

Saskaņā ar Regulas Nr.883/2004 11.panta 3.punkta a) apakšpunktu persona, kas veic darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā kādā dalībvalstī, ir pakļauta minētās dalībvalsts tiesību aktiem.

No minētā izriet, ka darba ņēmējs attiecībā uz tiesībām un pienākumiem, tostarp uz tiesībām saņemt sociālo nodrošinājumu, ir pakļauts tās dalībvalsts tiesību normām, kurā viņš ir nodarbināts.

Regulas Nr.883/2004 68.panta 1.punkts noteic – ja tajā pašā laika posmā par tiem pašiem ģimenes locekļiem pabalstus paredz vairāk nekā vienas dalībvalsts tiesību akti, piemēro prioritātes noteikumus. Saskaņā ar šā punkta a) apakšpunktu viena vecāka nodarbinātības gadījumā, atbildīga par pabalsta izmaksu ir šī vecāka nodarbinātības valsts, bet atbilstoši b) i) apakšpunktam, ja nodarbināti abi bērna vecāki, tad atbildība par ģimenes pabalstu izmaksu jāuzņemas tā vecāka nodarbinātības valstij, kurā dzīvo bērns. Savukārt, šā panta 2.punkts paredz, ka 1.punktā minētajos gadījumos otra vecāka dzīvesvietas vai nodarbinātības valstij ir pienākums pēc attiecīga pieprasījuma veikt abu iesaistīto valstu pabalstu apmēru salīdzināšanu un starpības gadījumā nodrošināt tās

izmaksu.

Atbilstoši Regulas Nr.987/2009 59.panta 1.punktam, ja dalībvalstīs kalendārā mēneša laikā mainās piemērojamie tiesību akti un/vai kompetence piešķirt ģimenes pabalstus, neatkarīgi no termiņiem ģimenes pabalstu izmaksai, kas paredzēti minēto dalībvalstu tiesību aktos, iestāde, kas izmaksājusi ģimenes pabalstus atbilstīgi tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem piešķirti pabalsti mēneša sākumā, veic šos maksājumus līdz noteiktā mēneša beigām. Saskaņā ar šā panta 2.punktu šī iestāde informē citas dalībvalsts vai citu dalībvalstu iestādi par termiņu, no kura tā pārtrauc minēto ģimenes pabalstu izmaksu. No minētā datuma cita attiecīgā dalībvalsts vai dalībvalstis uzsāk pabalstu izmaksu.

Ņemot vērā iepriekš minēto un to, ka laika posmā no 2012.gada 1.marta līdz 2012.gada 30.aprīlim un no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada 31.maijam pieteicēja un bērns /pers. K/ dzīvoja Latvijā, pieteicēja Latvijā nebija nodarbināta *(lietas 22.lapa)*, bet bērna tēvs /pers. E/ bija nodarbināts Apvienotajā Karalistē, Latvija bija sekundāri kompetentā valsts ģimenes pabalsta izmaksā un Latvijai par šiem periodiem jānodrošina ģimenes pabalstu izmaksa starpības apmērā, ja Latvijas ģimenes pabalstu apmērs ir lielāks par ģimenes pabalstu apmēru Apvienotajā Karalistē. Tā kā Apvienotajā Karalistē ģimenes pabalstu apmērs ir lielāks, tad strīdus laika posmā pieteicējai ģimenes valsts pabalsta izmaksa nebija veicama.

Pamatojoties uz minēto, tiesa atzīst, ka VSAA pamatoti konstatēja, ka pieteicējai ir izveidojusies ģimenes valsts pabalsta pārmaksa 102,42 *euro* apmērā par periodu no 2012.gada 1.marta līdz 2013.gada 31.maijam *(lietas 20.lapa)*.

[10] Izvērtējot pieteicējas pieteikumā norādītos argumentus, tiesa nonāk pie šādiem secinājumiem.

[10.1] No lietā esošajiem dokumentiem redzams, ka bērna /pers. K/ audzināšanā piedalās abi vecāki, /pers. K/ no 2009.gada 1.septembra līdz 2010.gada 1.septembrim dzīvoja pie tēva Ziemeļīrijā un pieteicējai bija zināms, ka bērna tēvs pieprasīs pabalstus šajā valstī *(lietas 38.lapa)*, tādēļ nav pamatots pieteicējas arguments, ka viņai nebija zināms, ka /pers. E/ ir pieprasījis pabalstus par bērniem. Atbilstoši Civillikuma 178.pantam, ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās. Jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumu pieņem kopīgi, vecāku domstarpības izšķir bāriņtiesa, ja likumā nav noteikts citādi. Vecāku kopīga aizgādība izbeidzas, kad, pamatojoties uz vecāku vienošanos vai tiesas nolēmumu, tiek nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība. Izskatāmajā lietā šādi apstākļi nepastāv. Tādēļ tiesa secina, ka pār bērnu /pers. K/ aizgādības tiesības īsteno abi bērna vecāki – pieteicēja un bērna tēvs /pers. E/ – un, nosakot tiesības uz ģimenes pabalstiem, jāņem vērā bērna tēva dzīvesvietas un nodarbinātības apstākļi Apvienotajā Karalistē.

[10.2] Pieteicēja norāda uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 16.decembra spriedumā lietā Nr.SKA-730/2010 norādīto, ka valsts sociālo pabalstu likums ģimenes valsts pabalstu piešķiršanu nesaista ar personas nodarbinātību vai apdrošināšanu, un tiesības uz pabalstu ir atkarīgas no tā, vai Latvija ir personas pastāvīgā dzīvesvieta.

Pieteicējas norādītajā lietā ir atšķirīgi faktiskie apstākļi, proti, pieteicēja vēlējās saņemt pabalstus par periodu, kad bērna tēvs dzīvoja un strādāja Lielbritānijā, bet pabalstus nebija pieprasījis. Savukārt pieteicēja pirms šī perioda bija nodarbināta un dzīvoja Ziemeļīrijā, periodiski bija atgriezusies Latvijā, kur pieteicējai bija arī deklarētā dzīvesvieta. Šajā lietā tika vērtēts, vai tas, ka pieteicēja ir aizbraukusi uz citu dalībvalsti strādāt un dzīvot, nozīmē, ka viņas pastāvīgā dzīvesvieta ir šī dalībvalsts. Tā kā pieteicēja nebija dzīvojusi Lielbritānijā piecus gadus, viņas pastāvīgā dzīvesvieta pabalsta pieprasīšanas brīdī joprojām bija Latvija, tiesa atzina, ka pieteicējai un viņas bērnam ir tiesības uz pieprasītajiem valsts sociālajiem pabalstiem.

Izskatāmajā lietā ģimenes pabalstu vienlaicīgi saņēma gan pieteicēja, gan bērna /pers. K/ tēvs /pers. E/, kaut gan strīdus periodā Latvija bija sekundāri kompetentā valsts ģimenes pabalsta izmaksā un Latvijai par šiem periodiem bija jānodrošina ģimenes pabalstu izmaksa starpības apmērā.

Līdz ar to pieteicējas atsaukšanās uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 16.decembra spriedumā lietā Nr.SKA-730/2010 norādīto nav pamatota.

[11] Ņemot vērā minēto, pārsūdzētais Lēmums atzīstams par tiesisku un pamatotu, bet pieteicējas pieteikums ir noraidāms.

[12] Administratīvā procesa likuma 126.panta piektā daļa noteic, ka šā panta ceturtajā daļā paredzētais pieteicēja pienākums pieteikuma noraidīšanas gadījumā samaksāt valsts nodevu nav attiecināms uz tiem pieteicējiem, kuri pieteikumu iesnieguši par administratīvo aktu sociālās drošības jomā (pensijas, pabalsti u.tml.).

No lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja ir pilnībā atbrīvota no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu. Izskatāmajā lietā pieteikums ir noraidāms, tomēr, ievērojot to, ka pieteikums ir iesniegts par administratīvo aktu sociālās drošības jomā, pieteicējai nav uzliekams pienākums samaksāt valsts nodevu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta piekto daļu, 246. – 251.pantu, un 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. C/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2014.gada 3.jūnija lēmuma Nr.09-7/3778 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu namā.

Tiesnese S.Blūma